

گزارش جلسات برگزار شده توسط گروه‌های علمی

فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

گروه علمی: بالینی تاریخ برگزاری جلسه ۳۰۸: ۱۴۰۳/۸/۳۰

موضوع/ موضوعات جلسه: بحث و بررسی در ارتباط با نتایج و یافته‌های پروژه تحقیقاتی "تحلیل وضعیت موجود آموزش بالینی در مراکز آموزشی درمانی و ارائه پیشنهادهایی جهت ارتقاء و توسعه"

اعضای حاضر در جلسه (حضور، مجازی)

آقای دکتر سیدمحمد رضا کلانتر معتمدی، آقای دکتر فریدون عزیزی، آقای دکتر سیاوش صحت، آقای دکتر مسعود پورمقدس، آقای دکتر یحیی دولتی، آقای دکتر محمد رضا رزاقی، آقای دکتر حمید سهراب پور، آقای دکتر حسن عارفی، آقای دکتر خلیل انصارین، آقای دکتر احمد خالق نژاد طبری، آقای دکتر مصطفی شریفیان، آقای دکتر جواد مرتضوی، آقای دکتر علی محمد ملتی، آقای دکتر امیر عباس مؤمنان، آقای دکتر ناصر ابراهیمی دریانی، آقای دکتر محسن نوروزی نیا، آقای دکتر پیمان ادیبی، آقای دکتر علیرضا فیروز، آقای دکتر محمد حسین حریرچیان، آقای دکتر شهرام صمدی، آقای دکتر علی اکبر حق دوست، آقای دکتر محمد جلیلی، آقای دکتر محمد علی محقق

خلاصه موضوع/ موضوعات مطرح شده در جلسه: در ابتدا در ارتباط با طرح "بررسی وضعیت موجود آموزش بالینی در مراکز آموزشی درمانی" توسط مجری محترم گزارش ارائه شد. در بررسی وضعیت آموزش بالینی ابتدا لازم است یک چارچوب مفهومی برای تحلیل وضع موجود مشخص شود. تمرکز چنین بررسی می تواند بر فرآیندها- زیرساخت‌ها- یا پیامدها یا ترکیبی از آنها باشد. همچنین لازم است تمامی ذینفعان این پروژه درک یکسانی از مفهوم آموزش بالینی داشته باشند. آنچه از آموزش بالینی بدست می آید می تواند ناظر به آموزش بر بالین یا آموزش مطالب بالینی یا حتی آموزش در مقاطع بالینی یا در مراکز آموزشی درمانی باشد. مفهوم آموزش بالینی مختص دانشکده‌های پزشکی نیست و گروه‌های مختلف علوم پزشکی اعم از پرستاری - دندانپزشکی و ... را هم شامل می‌شود. حتی در دانشکده پزشکی هم رده‌های مختلف پزشکی اعم از دانشجوی عمومی - تخصصی - فوق تخصصی و ... می‌توانند موضوع بررسی باشند. همچنین وقتی از مراکز آموزشی درمانی صحبت می‌شود بخش‌های بیمارستانی - کلینیک‌های درمانی (درمانگاه‌ها) و حتی مراکز بهداشت و درمان شامل می‌شوند. در این پروژه بیشترین توجه به فرآیندها و زیرساخت‌ها خواهد بود و بطور عمده در

این تحقیق آموزش دانشجویان عمومی بر بالین یا عرصه‌های بالینی مد نظر بوده است. همچنین بیمارستان‌ها کانون توجه این گزارش هستند. در بخش روش انجام کار، راهنمای جامع استانداردهای اعتباربخشی ملی بیمارستان‌های آموزشی شامل ۹ حیظه و ۷۲ سوال است. از این تعداد ۴۱ سنجه مرتبط با آموزش بالینی است. بدین صورت که از حیظه اعضای هیات علمی ۱ سنجه، آموزش فراگیران در بخش‌های اورژانس و پاراکلینیک ۴ سنجه، برنامه‌ها و فرآیندهای آموزشی تعداد ۱۲ سنجه، پایش و ارزشیابی عملکرد سیستم آموزشی ۴ سنجه، رعایت حقوق بیمار در فرآیندهای آموزشی ۴ سنجه، فراگیران ۴ سنجه، مدیریت آموزش در بیمارستان‌های آموزشی ۴ سنجه و مدیریت تسهیلات، فضا، امکانات، تجهیزات و منابع مالی و انسانی آموزشی و پژوهشی ۸ سنجه. حداقل امتیاز برای یک سنجه نمره صفر و حداکثر امتیاز نمره ۸ است بدین صورت که براساس میزان اهمیت، سنجه‌ها امتیازی بین ۰ تا ۰۴، تا ۰۵، تا ۰۶، تا ۰۷ و یا ۰ تا ۸ را به خود اختصاص می‌دهند. در ادامه گزارشی از نتایج این تحقیق توسط مجری ارائه شد، در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰ به ترتیب تعداد ۲۱۴، ۸۰، ۱۳۲ و ۲۳۹ مرکز درمانی آموزشی در ایران مورد اعتباربخشی قرار گرفته‌اند. نتیجه این ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که:

- ۱- وضعیت استانداردهای اعتباربخشی در اغلب حیظه‌ها در مراکز آموزشی درمانی مناسب است.
- ۲- در بعضی از موارد تفاوت‌های قابل توجهی بین مراکز آموزشی مختلف از نظر انطباق با شاخص‌ها و استانداردهای اعتباربخشی وجود دارد.
- ۳- اعتباربخشی بر ارتقای استانداردهای مربوط به آموزش بالینی موثر بوده است.
براساس تحلیل وضع موجود براساس نظر خبرگان:
الف- تلقی افراد از مفاهیم در بحث آموزش بالینی متفاوت بود.
ب- اطلاعات دست اول اکثر افراد به مراکزی که در آن شاغل بودند مرتبط بود.
ج- اطلاعات دیگر بطور عمده ناشی از بازدیدهای کوتاه مدت و غیرساختارمند در بین خبرگان وجود داشت که قابلیت اتکای کمتری داشتند.
د- آنچه بیشتر محل نگرانی بود توانمندی‌های بالینی دانش‌آموختگان بود و ارتباط بین این افت توانمندی با فرآیندهای آموزش بالینی به طور خاص ثابت نشده بود.
ر- در عین حال در مجموع برداشت اکثر خبرگان این بود که نتایج این اعتباربخشی از تصویر کلی که محصول تجربه شخصی اکثر آن‌ها بود خوش بینانه‌تر بود.
موانع پیش رو در آموزش بالینی براساس نظر خبرگان، شامل موارد ذیل است:

- ۱- برنامه آموزشی شامل غیرسیستماتیک بودن- معلم محور بودن- فقدان برنامه مرکزی و مدون- فقدان نظارت و ارزشیابی مستمر و موثر
- ۲- زیرساخت‌های آموزشی شامل نسبت هیات علمی به فراگیر- فقدان فضاهای آموزشی مناسب- نبود تجهیزات کافی کمک آموزشی- کمبود منابع مالی مثال برای ارزیابی‌ها
- ۳- اعضای هیات علمی شامل کمبود توانمندی در زمینه آموزش- کم بودن انگیزه آموزش- تعارض مسئولیت‌ها و وظایف و دستاوردها- کم بودن سهم آموزش در نظام ارزشیابی هیات علمی
- ۴- فراگیران شامل نداشتن انگیزه برای یادگیری- ضعف مهارت خودتنظیمی یادگیری- عدم بلوغ هیجانی
- ۵- محیط آموزشی شامل شلوغی بیمارستان‌ها- زیاد بودن بار درمان- نقش‌های متنوع و وسیع پزشکان راه‌حل‌ها براساس نظر خبرگان
- ۶- مشخص شدن نقش و وظایف دانش‌آموختگان در نظام بهداشت و درمان
- ۷- تعیین مداخلات در سطح ماکرو از قبیل تدوین برنامه‌های مبتنی بر توانمندی
- ۸- ارزیابی و پایش دقیق و مستمر آموزش بالینی
- ۹- استقرار نظام ارزیابی فراگیران با تاکید بر صلاحیت بالینی
- ۱۰- فراهم کردن زیرساخت‌ها متناسب با نیازها

در ادامه بحث در گروه به موارد ذیل اشاره شد:

گزارشی که ارائه شد توانمندی بالینی فارغ‌التحصیلان بالینی بوده است. ارتباط افت توانمندی فارغ‌التحصیلان براساس شرایط آموزش بالینی در این پژوهش به انجام نرسیده است. تربیت نیروی انسانی در بخش‌های آموزش بالینی همچون دیگر روندهای آموزشی می‌بایست براساس نیازهای جامعه باشد تا مشکلات بهداشتی- درمانی کشور قابل حل باشد.

حضور و استفاده از اعضای هیئت علمی آموزش بالینی بصورت تمام‌وقت و موثر به تنهایی با افزایش تعداد این اعضا برآورد نمی‌شود بلکه حضور موثر در بخش‌های آموزش بالینی می‌تواند تاثیرگذار باشد. از طرفی مدل‌های آموزش بالینی جدید که با استفاده از فضای مجازی و مدل‌سازی بیماران در حیطه آموزش بالینی بکار گرفته می‌شود، بسیار موثر و تاثیرگذار بوده است. در حال حاضر افزایش ظرفیت‌های پذیرش دانشجویان براساس توسعه زیرساخت‌های آموزشی نبوده است که خود منجر به افت کیفیت آموزش در تمام رده‌ها از جمله آموزش بالینی شده است. در نهایت باید پذیرفت روند آموزش بالینی پیچیده شده است و مولفه‌های فراوانی در طی مراحل انجام آموزش موثر بالینی به‌منظور تاثیر بر توانمندی اثرگذار هستند. همانطور که در این پژوهش آمده است مراتب آموزش‌های دوره‌های تخصصی و تکمیلی مقوله‌های جدا می‌باشند که می‌بایست

جداگانه مورد مطالعه و ارزیابی قرار گیرند. در عین حال مطالعات بسیاری در گذشته در داخل کشور انجام شده است و همچنین مطالعات مروری و نظام‌مند در دنیا به انجام رسیده است که بنظر می‌رسد با مقایسه موارد داخل و خارج از کشور بتوانیم سیر روند تغییرات و تحولات آموزش بالینی در کشور را دنبال کنیم و جایگاه فعلی کشور در حیطه آموزش بالینی را براساس شرایط موجود در دیگر کشورها، مشخص کنیم.

رئوس نتایج مذاکرات در جلسه:

- ۱- تحولات علمی فراوان و گسترده از جمله آموزش مجازی یا مدل‌سازی آموزش بالینی
- ۲- تحولات معنوی و ارزشی در جامعه و تغییر جایگاه استادان و دانشجویان
- ۳- مسائل و معضلات معیشت و اقتصادی که تاثیر زیادی بر روند آموزش‌های تخصصی و بالینی گذارده است.
- ۴- پیشرفت سریع علوم و رشته‌های مختلف در دنیا
- ۵- تعیین کیفیت معقول استادان به دانشجویان که به عنوان مولفه کمی و کیفی قابل بررسی است.
- ۶- فراهم‌آوری فضاهای آموزشی و زیرساخت‌ها پیش از افزایش تعداد دانشجویان لازم و ضروری است.
- ۷- ساز و کار هیئت امنای در اداره دانشگاه‌های کشور موثر و مفید است.
- ۸- تغییر در الگو و بار بیماری‌ها و در نهایت نیاز به بروزرسانی در مطالب آموزشی
- ۹- هزینه‌های واقعی ارائه خدمات جهت تناسب در عرضه و تقاضا

توصیه‌های مطرح شده برای پیگیری:

براساس پیشنهادهای اعضاء مقرر شد با توجه به یافته‌های این طرح تحقیقاتی در پژوهش‌های قبلی در کشور و همچنین تحقیقات نظام‌مند بین‌المللی نسبت به بررسی جایگاه فعلی آموزش بالینی در شرایط فعلی دنیا پروژه تحقیقاتی تعریف و اجرا شود.

سایر موارد مهم

نکته: گزارش جلسات علمی باید کوتاه (حداکثر یک صفحه)، شفاف، کامل و جالب باشد.

لطفا توضیحات بیشتر در پشت صفحه درج شود.